

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของ
ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
Development of Partnership-Based Management Model of District
Learning Encouragement Center in Nakhon Pathom Province

พานพงษ์ นันทวิสาร, ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ และอภินันต์ อันทวีสิน
Panupong Nantawisan, Choomsak Intarak and Apinun Untaweasin
คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
Multidisciplinary College Christian University of Thailand
Corresponding Author, E-mail: panupongtechno@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม 2) ออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม 3) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม 4) เปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม และ 5) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงพัฒนา คือ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม โดยใช้แบบเจาะจงจำนวน 18 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการ ครู และบุคลากรภาคีเครือข่ายเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นสภาพปัญหา แบบประเมินรูปแบบแผนปฏิบัติการทดลอง แบบประเมินก่อนและหลังการทดลอง แบบประเมินด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่า IOC สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินรูปแบบมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 4) ผลการเปรียบเทียบผลการทดลอง พบว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อน

การทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5) ผลการใช้รูปแบบ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ภาศึเครือข่าย, ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to: 1) examine the Partnership-Based Management Model of District Learning Encouragement Center in Nakhon Pathom Province; 2) design and develop a model; 3) evaluate the model; 4) compare pre-test and post-test results; and 5) assess the model terms of efficiency, effectiveness, and value. The participants in this study consisted of 18 individuals Directors, Teachers, and members of the educational network of the Don Tum District Learning Encouragement Center in Nakhon Pathom Province, selected through purposive sampling. The instruments used for data collection included: a questionnaire on perceived problems, an assessment form for the Partnership-Based Management Model of District Learning Encouragement Centers, an experimental action plan, pretest and post-test evaluation form, and an assessment form measuring efficiency, effectiveness, and value. The quality of these instruments was considered from the content validity and the IOC value. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results found that:

1) the overall problems of Partnership-Based Management Model of District Learning Encouragement Centers in Nakhon Pathom Province were at a high level. 2) The model developed by the researcher, PCERI Model, consisted of five components: Planning, Cooperation, Execution, Reporting, and Improvement. 3) The model evaluation demonstrated strong content validity, with an IOC values ranging from 0.80 to 1.00. 4) Results from the experimental comparison showed that post-test scores were significantly higher than the pre-test scores, with statistical significance at the .01 level. 5) The application of the model in terms of value, efficiency, and effectiveness were found to be at high levels.

Keywords: Management, Partnership-based, Learning Encouragement Center

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม โดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสะท้อนผ่านรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ที่รับรองสิทธิในการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ที่ยกระดับสำนักงาน กศน. เป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 3) การเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ ทั้งนี้ยังส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่เข้มแข็ง และตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง (ประชาสัมพันธ์ กศน., 2566)

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครปฐม ผ่านศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้ง 7 แห่ง พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายหลายประการ ได้แก่ การขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วม ในการวางแผน ทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนและใช้ทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ การขาดการร่วมจัดบริการการเรียนรู้ในชุมชนและสร้างพัฒนาเครือข่าย ทำให้กิจกรรมไม่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน ทรัพยากรที่จำกัด การประสานงานและสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการขาดกระบวนการติดตามประเมินผลร่วมกัน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครปฐม, 2567)

แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายในบริบทของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น แนวทางการบริหารภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปัว จังหวัดน่าน (สุภัทรชัย รินสาย, 2565) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการศึกษาของภาคีเครือข่ายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดลพบุรี (สุบิน ผลอนุรักษ์วงศ์, 2563) และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภาษีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สยามมล เกษประดิษฐ์, 2559)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จะส่งผลต่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงสามารถเป็นต้นแบบให้หน่วยงานการศึกษาอื่นนำไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม

2. เพื่อออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
4. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม
5. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมจำนวน 7 แห่ง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 70 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการ ข้าราชการครู ครู กศน. ตำบล และบุคลากรจากภาคีเครือข่าย สำหรับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ ที่ใช้ในการศึกษาคือศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม มีผู้ให้ข้อมูลรวม 18 คน จากตำแหน่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นแบบสอบถาม 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scales)
2. แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของแบบสอบถามสภาพปัญหา
3. แบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม (PCERI Model)
4. แบบสอบถามประเมินรูปแบบ
5. แบบประเมินก่อนและหลังการทดลองตามแผนปฏิบัติการ
6. แบบประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าในการใช้รูปแบบ

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม หลังจากนั้นสร้าง

แบบสอบถาม ที่มีข้อคำถามครอบคลุมในการประเมินแต่ละองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเป็นรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม

2. ปกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความชัดเจนของแบบสอบถาม ปรับปรุงและพัฒนาแบบสอบถามให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. นำเครื่องมือแต่ละชุดส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ IOC

4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำไปดำเนินการตามแผนการทดลองต่อไป

จากนั้นจึงปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปเก็บข้อมูล ในกรณีที่ข้อคำถามมีค่า IOC น้อยกว่า 0.80 จะไม่นำข้อนั้นมาเป็นข้อคำถาม และหากมีค่า 0.80-1.00 จะนำข้อนั้นมาปรับปรุงรายข้อให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะสภวิทยาการ มหาวิทยาลัยคริสเตียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลและทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จังหวัดนครปฐม

2. ส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการไปยังศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้ง 7 แห่งในจังหวัดนครปฐม

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มทดลองในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ตามแผนปฏิบัติการระยะเวลา 1 ภาคเรียน พร้อมประเมินก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยใช้แบบประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่าเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับเนื้อหาข้อ (IOC) และทดสอบค่าที (t-test Dependent) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับสภาพปัญหา และการพิจารณาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณค่า โดยใช้ค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1997)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ลำดับที่	สภาพปัญหา	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
1	การวางแผน	4.15	0.50	มาก
2	ความร่วมมือ	4.19	0.57	มาก
3	การดำเนินการ	4.11	0.49	มาก
4	การรายงาน	4.08	0.58	มาก
5	การปรับปรุง	4.06	0.58	มาก
รวมเฉลี่ย		4.12	0.48	มาก

4.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม

ที่	ตัวแปรที่สังเคราะห์	Gulick and Urwick, 1969	Rensis Likert, 1960	โครงสร้างของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษาของ อ.นครปฐม และ การศึกษาตามอัธยาศัย ภาค นครปฐม	สยามมด เกษประดิษฐ์ (2559)	สุบิน ผลอนันท์วงศ์ (2563)	สุภัทรชัย รินสาย (2565)
1	การวางแผน (Plan : P)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	ความร่วมมือ (Cooperation : C)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	การดำเนินการ (Execution : E)	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	การรายงาน (Report : R)	✓	✓				✓
5	การปรับปรุง (Improvement : I)			✓	✓	✓	

4.3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ปรากฏว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นด้วย โดยค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ $IOC \geq 0.50$

องค์ประกอบของรูปแบบ	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นสอดคล้อง (คน)	ค่าความสอดคล้อง (IOC)	ระดับความเหมาะสม
1. หลักการ	5	1.00	เหมาะสมมาก

องค์ประกอบของรูปแบบ	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นสอดคล้อง (คน)	ค่าความสอดคล้อง (IOC)	ระดับความเหมาะสม
2. วัตถุประสงค์	4	0.80	เหมาะสม
3. กระบวนการ	5	1.00	เหมาะสมมาก
4. วิธีดำเนินการ	5	1.00	เหมาะสมมาก
ภาพรวม	-	0.80 – 1.00	เหมาะสม – เหมาะสมมาก

4.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

		n	Mean	Std. Deviation	t	Sig. (2-tailed)
Pair 1	pretest	18	3.97	0.66	4.08	0.00**
	Posttest	18	4.67	0.28		

4.5 ผลการใช้รูปแบบด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผล อยู่ในระดับมากที่สุดมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	$\bar{X}$	SD	ระดับการประเมิน
1	ด้านประสิทธิภาพ	4.84	0.18	มากที่สุด
2	ด้านประสิทธิผล	4.80	0.17	มากที่สุด
3	ด้านคุณค่า	4.90	0.14	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.85	0.14	มากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามข้อคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

5.1 สภาพปัญหาการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความร่วมมือ ด้านการวางแผน ด้านการ

ดำเนินการ ด้านการรายงาน และด้านการปรับปรุง เมื่อพิจารณารายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ ครูและบุคลากรมีการสื่อสารและประสานงานระหว่างศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอกับหน่วยงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การจัดแผนงานโครงการและกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ในการดำเนินการ บุคลากรจากหลายภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ รวมทั้งแผนงานที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงการจัดโครงการและกิจกรรมให้เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ ทั้งนี้เนื่องจาก ด้านความร่วมมือถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการทำงานแบบเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย ในการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายงานที่เกี่ยวข้องกับครู บุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสื่อสารและประสานงานที่ไม่เป็นระบบ เป็นปัญหาพื้นฐานที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง แม้จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างครู บุคลากร และหน่วยงานต่าง ๆ แต่ในบางช่วงยังขาดความชัดเจนในบทบาทและความรับผิดชอบ ทำให้ข้อมูลที่ถูกส่งต่อไม่ทั่วถึงหรือไม่ครบถ้วน ส่งผลให้เกิดความสับสนและความล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานในด้านอื่น ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริภัทราชัย (2562) ได้ให้ความหมายของภาคีเครือข่ายว่าเป็นรูปแบบของการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ และประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและผลประโยชน์ร่วมกันในด้านการพัฒนาการจัดการจัดการและคุณภาพของการศึกษา โดยกระบวนการนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของทุกภาคี เพื่อส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นอกจากนี้ ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรยังส่งผลกระทบต่อระบบการรายงานและติดตามผล ที่มีช่องว่าง ถึงแม้ว่าจะมีการรายงานความก้าวหน้าของโครงการ แต่ในบางครั้งความละเอียดและความเป็นระบบของรายงานกลับไม่เพียงพอ ส่งผลให้ข้อมูลที่ใช้สำหรับการประเมินผลและการปรับปรุงกระบวนการทำงานไม่ครอบคลุม ทำให้การตัดสินใจปรับปรุงในอนาคตขาดพื้นฐานที่ชัดเจน เมื่อทรัพยากรถูกจัดสรรอย่างไม่เหมาะสม ระบบการติดตามและประเมินผลก็ย่อมขาดประสิทธิภาพตามไปด้วยท้ายที่สุด เมื่อระบบการรายงานและติดตามผลมีปัญหา กระบวนการปรับปรุงจึงมักเป็นเพียงการตอบสนองแบบเฉพาะหน้า การแก้ไขปัญหามักเกิดขึ้นหลังจากที่ปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว เป็นการตอบสนองเฉพาะหน้าแทนที่จะมีการวางระบบปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและรอบด้าน ส่งผลให้ไม่สามารถป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะเป็น

กระบวนการที่ทำให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

5.2 ผลการออกแบบและสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยทำการศึกษาทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ และได้นำมาบูรณาการเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยให้เหมาะกับบริบทของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน (P-Plan) 2) ความร่วมมือ (C-Cooperation) 3) การดำเนินการ (E-Execution) 4) การรายงาน (R-Report) และ 5) การปรับปรุง (I-Improvement) จึงตั้งชื่อรูปแบบนี้ว่า “PCERI Model” ทั้งนี้เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติตามรูปแบบการจัดการบริหารแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมตามหลักการ ทฤษฎีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอได้แก่ ทฤษฎีการบริหารของ กุลลิค และ เออร์วิก (Gulick and Urwick, 1969) เป็นทฤษฎีการบริหารจัดการโดยกระบวนการบริหาร POSDCoRB ทฤษฎีการบริหารของ ลิเคิร์ต (Rensis Likert, 1960) การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) โครงสร้างของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สยามมล เกษประดิษฐ์ (2559) สุบิน ผลอนุรักษ์วงศ์ (2563) และภัทรชัย รินสาย (2565) และสอดคล้องกับดวงเดือน วินิจฉัย (2561) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายในงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการบริหารที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน ประเมินผล และการรับผลประโยชน์

5.3 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ผลปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการบริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอทั้งในด้านของหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในโครงสร้าง องค์ประกอบ และขั้นตอนที่มีความชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และให้ความเห็นสอดคล้องในระดับสูง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินมีความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2564) ที่ระบุว่าค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการ สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ระหว่างก่อนและหลังการทดลองซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่ค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก ก่อนนำรูปแบบไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการทดลองอย่างชัดเจน รูปแบบกิจกรรมที่นำมาปฏิบัติทดลองมีขั้นตอนไม่ซับซ้อน รวมถึงระยะเวลาในการทดลอง เนื่องจากตระหนักได้ว่าผลจากการทดลองมีประโยชน์และเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานของตน อีกทั้งรูปแบบที่สร้างขึ้นยังมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ถูกต้องตามหลักการ มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยรองรับเป็นกระบวนการสร้างรูปแบบที่ถูกต้อง ผ่านการพัฒนา ปรับปรุง ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม จึงทำให้เห็นว่าเป็นรูปแบบที่มีคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีอย่างครบถ้วน มีความน่าเชื่อถือ และเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริงในศูนย์ส่งเสริม การเรียนรู้ระดับอำเภอ จึงส่งผลให้การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ หลังการทดลองใช้รูปแบบนั้นสูงขึ้นได้ สอดคล้องกับ อติศร ภูงสิ, ยุภาพร ยุภาศ และภักดี โพธิ์สิงห์ (2562) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการเครือข่ายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เครือข่ายมีสมรรถนะการบริหารจัดการ โดยรวมทุกด้าน เพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลในการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย ในการทำงานเป็นทีมและการประสานงานมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนั้นการนำรูปแบบที่ได้จากการพัฒนาตามหลักการที่ถูกต้องเหมาะสมไปทดลองใช้ จึงสามารถทำให้กลุ่มทดลองได้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอน ทำให้การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายมีผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองได้จริง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.5 ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านคุณค่า ปรากฏผลอยู่ในระดับมากที่สุด มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ด้านประสิทธิภาพ รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมได้รับการประเมินด้านประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด รูปแบบที่นำมาทดลองมีระยะเวลาเหมาะสม บรรลุวัตถุประสงค์ ครูและบุคลากรมีสื่อและเทคโนโลยีเพียงพอ ขั้นตอนดำเนินงานชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง

อันเกิดจากการสังเคราะห์แนวคิดจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทำให้รูปแบบมีความเหมาะสม คุ่มค่า และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้จริง สอดคล้องสอดคล้องกับ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพว่า เป็นการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการ หากมีปัญหาหรืออุปสรรคในขณะดำเนินการก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ โดยประสิทธิภาพมุ่งเน้น ไปที่กระบวนการ การใช้กลยุทธ์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด นอกจากนี้ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2562) ที่กล่าวถึง ประสิทธิภาพว่าเป็นความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการปฏิบัติงาน ซึ่งผลสำเร็จที่ได้จะมีตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความประหยัดหรือคุ่มค่า ระยะเวลาและคุณภาพ เป็นการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้ผลลัพธ์ มากที่สุด โดยใช้ต้นทุนน้อยที่สุด กล่าวคือ ทำให้คุ่มค่า คุ่มเวลา ประหยัดแรงงาน ประหยัด พลังงาน แต่ได้ผลออกมาดีกว่าต้นทุน หรือที่เรียกว่าคุ่มทุน

2. ด้านประสิทธิผล รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมระดับการประเมินอยู่ใน ระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายที่พัฒนาขึ้นบรรลุ วัตถุประสงค์อย่างมีเป้าหมาย ทำให้การมีส่วนร่วมของภาคี และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อ ผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2560) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ การได้ ผลผลิตตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามจุดมุ่งหมาย และมีความรู้ ความสามารถ ทักษะที่ เพิ่มขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ โดยประสิทธิผลมักใช้คู่กับคำว่าประสิทธิภาพ และ สอดคล้องกับ เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ (2562) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นการบรรลุตาม วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนา หรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ โดยพิจารณาจากการ นำผลของงานมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เป็นการมุ่งทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะเน้นในแง่ของผลลัพธ์ที่ได้มากกว่า

3. ด้านคุณค่า ผลการประเมินด้านคุณค่าของรูปแบบการบริหารจัดการ แบบภาคีเครือข่ายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับมาก ที่สุด เนื่องจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู และภาคีเครือข่ายอย่างชัดเจน ควรกำหนดรูปแบบนี้เป็นนโยบายเพื่อให้การบริหารมีความเป็นระบบ และสร้างความเข้มแข็ง ให้กับภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และวิระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2564) ได้เสนอว่า คุณค่าทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ภาคีเครือข่ายช่วย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความร่วมมือในการ ออกแบบและดำเนินโครงการการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งเสริม วัฒนธรรม การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหาร ครู บุคลากร และภาคีเครือข่ายควรให้ความสำคัญกับ การบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย โดยเน้นความร่วมมือผ่านการสื่อสารและบทบาทที่ชัดเจน การวางแผนต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในทุกขั้นตอน การดำเนินงานต้องกำหนดหน้าที่อย่างเป็นระบบ การรายงานต้องครบถ้วนเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ และการปรับปรุงควรใช้ผลประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหาร ครู บุคลากร และภาคีเครือข่าย ควรนำรูปแบบไปใช้เป็นต้นแบบและเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมยุคปัจจุบัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

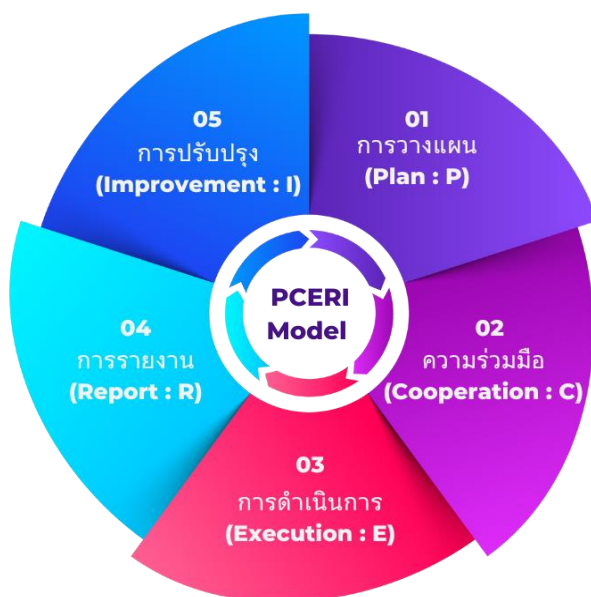
1. ควรศึกษาพัฒนากระบวนการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่ายให้ครอบคลุมองค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติมจาก 5 ขั้นตอนของ PCERI Model โดยเน้นด้านความร่วมมือ การวางแผน และการดำเนินการ ให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่และสภาพแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร

3. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนผ่านกลไกการสื่อสารและระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย “PCERI Model” ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนความร่วมมือ การดำเนินการ การรายงาน และการปรับปรุง พัฒนาจากปัญหาในพื้นที่จริงทำให้ตอบโจทย์ท้องถิ่นได้ตรงจุด โมเดลนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงาน กำหนดบทบาทชัดเจน และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อีกทั้งมีความยืดหยุ่นและสามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการแบบภาคีเครือข่าย “PCERI Model”

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมชนะธีระ. (2562). *ประสิทธิภาพ (Efficient) กับประสิทธิผล (Effective)*. เข้าถึงได้จาก <https://iok2u.com/article/information-technology/efficient-effective>
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2560). *การบริหารงานวิชาการและการนิเทศภายในสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงเดือน วินิจฉัย. (2561). *การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประชาสัมพันธ์ กศน. (18 พฤษภาคม 2566). *ประกาศอย่างเป็นทางการจากกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ*. เข้าถึงได้จาก <https://moe360.blog/2023/05/18/departement-of-learning-encouragement/>
- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารนักบริหาร*, 33(2), 49-56.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2563). *พฤติกรรมองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: โรงพิมพ์ธนธัช.

- รัตน์ บัวสนธิ์. (2564). การประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC). *วารสารการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่*, 13(4), 57–65.
- สยามมล เกษประดิษฐ์. (2559). การศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหาร ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภาชี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครปฐม. (2567). ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา ศกร. ตำบลต้นแบบ 5 ดี ฟรีเมียม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เข้าถึงได้จาก <http://nkp.nfe.go.th/e-mis/uploads/2024-06-12/20240612-35-6270-1.pdf>
- สุบิน ผลอนรุักษ์วงศ์. (2563). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของภาคี เครือข่ายของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอใน จังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภัทรชัย รินสาย. (2565). การบริหารภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอปัว จังหวัดน่าน. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราช ภัฏอุตรดิตถ์.
- อดิศร ภูงลี, ยุภาพร ยุภาศ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการ บริหารจัดการเครือข่ายการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยใน จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 16(1), 93–104.
- อุดมลักษณ์ คงคาเนรมิต และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ของภาคีเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในการจัด การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 8(2), 45–49.
- Best, J. W. (1997). *Research in education* (8th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Gulick & Urwick. (1969). *Papers on the science of administration*. New York: Institute of Public Administration.
- Rensis Likert. (1960). *New patterns of management*. New York: McGraw-Hill.